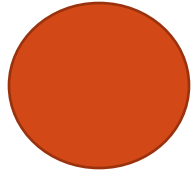

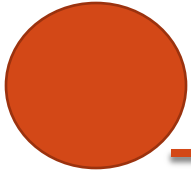
การตั้งถิ่นฐานของมนุษย์

ความรู้เบื้องต้นทั่วไปเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน

การตั้งถิ่นฐาน หมายถึง การสร้างที่อยู่อาศัยของมนุษย์ โดยอยู่รวมกันเป็นกลุ่ม เป็นหมู่บ้าน และเมือง ในการตั้งถิ่นฐานจะมี ส่วนประกอบที่สำคัญ คือ คน และพื้นที่ ส่วนประกอบที่สำคัญ รองลงมา คือ การติดต่อระหว่างกันและกัน การใช้บริการต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของคนในกลุ่มชนนั้นๆ

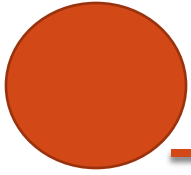

ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน

แบ่งออกเป็น 3 ลักษณะ คือ

1.การตั้งถิ่นฐานแบบชั่วคราว หรือการตั้งถิ่นฐานแบบเคลื่อนย้าย

1.1 การเก็บของป่าและล่าสัตว์ เป็นอาชีพที่ออก เก็บหา สิ่งที่มีอยู่ตามธรรมชาติ กลุ่มชนที่มีอาชีพนี้ ได้แก่

ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน (ต่อ)

1.1.1 พวกยากาน อาศัยอยู่บริเวณตอนใต้สุดของ ทวีปอเมริกาใต้ แถบที่เรียกว่า เทียรา เดล เฟอโก

1.1.2 พวกปีกมี Pygmy อาศัยอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำซาอีร์ (Zaire) พวกนี้ มักอยู่ในเขตร้อนชื้นทวีปแอฟริกาใต้

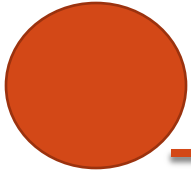
1.1.3 พวกอบอริจิน อาศัยอยู่บริเวณภายในของทวีปออสเตรเลีย โดยเฉพาะบริเวณที่มีอากาศแห้งแล้ง

1.1.4 พวกบูชแมน อาศัยอยู่ทางตอนเหนือของทะเลทรายกalahari ในทวีปแอฟริกา

ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน (ต่อ)

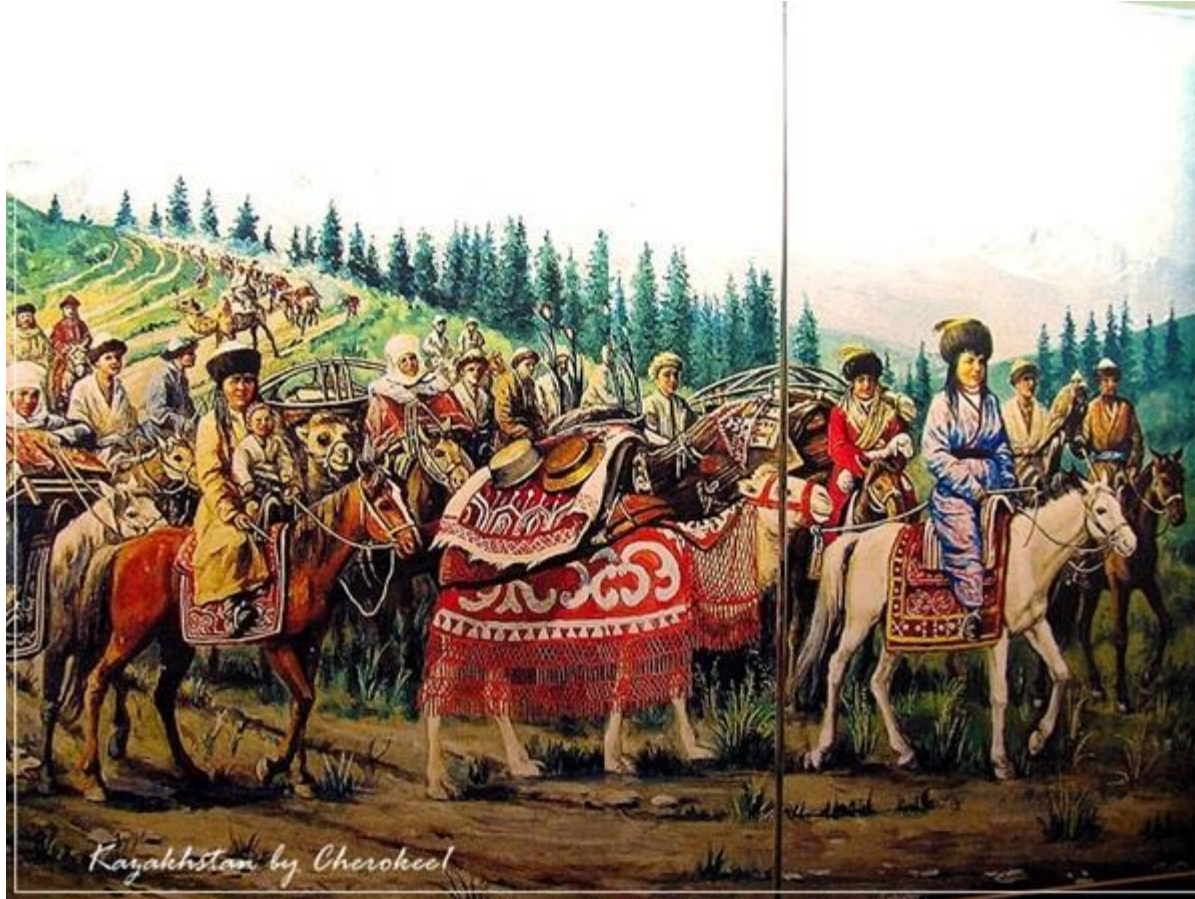
1.2 การเลี้ยงสัตว์แบบเร่ร่อน

1.2.1 พวกเคอร์กิช **Kyrgyz** อาศัยอยู่บริเวณทุ่งหญ้าสเตปป์ แถบตอนกลางของทวีปเอเชีย

1.2.2 พวกเบคูอิน เป็นชาวอาหรับที่เลี้ยงสัตว์เร่ร่อนอยู่แถบคาบสมุทรอาหรับ

1.2.3 พวกฟูลานีและมาซาย เป็นชนพวกนิโกรที่เลี้ยงสัตว์เร่ร่อนแถบเขตแห้งแล้งในประเทศซูดาน ทวีปแอฟริกา

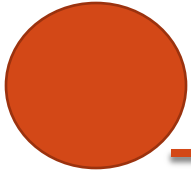
1.2.4 พวกเลปป์ (**Sami**) และซามอย พวกนี้อาศัยอยู่ในเขตอากาศแถบทุนดราซึ่งอยู่ในทางเหนือของยูเรเชีย

ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน (ต่อ)

2. การตั้งถิ่นฐานแบบกึ่งถาวร

เป็นการตั้งถิ่นฐานเพื่ออยู่อาศัยและประกอบอาชีพการเพาะปลูก โดยใช้วิธีการ โค่นป่า ถางและเผาป่า

3. การตั้งถิ่นฐานแบบถาวร

เป็นการตั้งถิ่นฐานแบบอยู่กับที่เป็นหลักแหล่งที่แน่นอน โอกาสในการเคลื่อนย้ายมีน้อย

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐาน

อิทธิพลด้านสภาพธรรมชาติ

1.แหล่งน้ำ

เป็นสิ่งสำคัญอันดับแรก เนื่องจากน้ำเป็นปัจจัยที่มาก่อนสิ่งอื่นทั้งหมดในแง่ความต้องการน้ำเพื่ออุปโภคและบริโภค

2.ดิน

ดินเป็นปัจจัยรองมาจากน้ำในการเลือกตั้งถิ่นฐาน

3.สภาพภูมิประเทศ บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำ

ที่ราบชายฝั่งทะเล

ที่ราบภายในทวีป ที่ราบลูกคลื่น ภูเขาสูง เป็นต้น

4.ภูมิอากาศ

องค์ประกอบของอากาศเช่น พลังงานความร้อนจากดวงอาทิตย์

อิทธิพลด้านกิจกรรมทางเศรษฐกิจ

1.การเกษตร

การตั้งถิ่นฐานอาจเกิดขึ้นจากการรวมกลุ่มกัน หรือตั้งถิ่นฐานแบบกระจายขึ้นอยู่กับความแตกต่างของประเภทการเกษตร ซึ่งกิจกรรมทางการเกษตรที่จะนำมาพิจารณาเกี่ยวกับการตั้งถิ่นฐาน ได้แก่ การเพาะปลูก การเลี้ยงสัตว์

2.การอุตสาหกรรม

เป็นปัจจัยหนึ่งที่ดึงดูดให้มีการตั้งถิ่นฐานอย่างหนาแน่น เพราะโรงงานอุตสาหกรรมต้องการแรงงานเป็นจำนวนมาก

3.การค้า

การประกอบกิจกรรมประเภทนี้จะเลือกตั้งอยู่บริเวณที่มีประชากรแน่นหนา โดยจะมีลักษณะความเป็นเมือง

อิทธิพลด้านกิจกรรมทางเศรษฐกิจ (ต่อ)

4.การคมนาคมขนส่ง ไม่ว่าจะเป็นทางน้ำ ทางบก ที่สามารถใช้ในการขนส่ง ระหว่างบริเวณหนึ่งไปยังบริเวณอื่นๆได้สะดวก และเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้มีการตั้งถิ่นฐานมากขึ้น

5. อิทธิพลด้านสังคมและวัฒนธรรม อิทธิพลทางด้านสังคมและวัฒนธรรมก็เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการตั้งถิ่นฐานของประชากรในอดีต และยังส่งผลให้มีการตั้งถิ่นฐานที่ถาวร

ความสัมพันธ์ของการตั้งถิ่นฐานกับสภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมมีอิทธิพลต่อการตั้งถิ่นฐานโดยตรง คือ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ได้แก่ อากาศ พืชพรรณธรรมชาติ แร่ธาตุ ดิน น้ำ ป่าไม้ ลักษณะภูมิประเทศ เป็นต้น โดยภูมิภาคใดมีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติต่างกันจะมีผลทำให้การตั้งถิ่นฐานต่างกัน นอกจากนี้อาจมีองค์ประกอบอื่นๆเข้ามาเกี่ยวข้องด้วย คือ สภาพแวดล้อมทางวัฒนธรรม ได้แก่ ลักษณะทางสังคม ขนบธรรมเนียมประเพณี เศรษฐกิจ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่ทำให้ลักษณะการตั้งถิ่นฐานแตกต่างกันนั้น จะมีปัจจัยต่างๆที่สำคัญ

ความสัมพันธ์ของการตั้งถิ่นฐานกับสภาพแวดล้อม (ต่อ)

1. การตั้งถิ่นฐานในเขตร้อน แห้งแล้ง

ประชากรที่ตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณนี้ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มคนที่ยังไม่ได้รับการพัฒนามากนัก จะประกอบไปด้วยคนพื้นเมืองที่มีเผ่าพันธุ์แตกต่างกันมากมาย ตั้งถิ่นฐาน การตั้งถิ่นฐานในเขตนี้อาจจะไม่ใช้วัสดุประเภทไม้มากนักเป็นเพราะหายาก โดยมากจะเป็นวัสดุที่คงทนต่ออากาศแห้งแล้งและหาได้ไม่ยากนัก เช่น

- การสร้างบ้านด้วยหินหรือโคลน
- บ้านที่สร้างด้วยหิน ส่วนใหญ่เป็นหินปูน หินทราย
- บ้านสมัยใหม่ มีการก่อสร้างที่อยู่อาศัยเป็นตึก

ความสัมพันธ์ของการตั้งถิ่นฐานกับสภาพแวดล้อม (ต่อ)

2. การตั้งถิ่นฐานในเขตร้อนชื้น

- บ้านที่สร้างด้วยไม้ ชั้นเดียวใต้ถุนสูง หลังคามักจะเป็นหน้าจั่ว ฝาบ้านส่วนมากเป็นไม้
- บ้านสมัยใหม่ มักพบในเขตเมือง ฝาผนังมักจะใช้วัสดุประเภทกระเบื้องแผ่นเรียบ อิฐบล็อกจาก คอนกรีต และกระจก

ความสัมพันธ์ของการตั้งถิ่นฐานกับสภาพแวดล้อม (ต่อ)

3.การตั้งถิ่นฐานในเขตอ่อน

การตั้งถิ่นฐาน

- บ้านที่สร้างด้วยไม้ มีลักษณะเป็นบ้านชั้นเดียวติดพื้น หลังจากจะเป็นหลังคาหน้าจั่ว เพื่อให้น้ำฝนไหลสะดวก ทุกบ้านมักจะมีปล่องไฟ การสร้างที่อยู่อาศัยมักจะเอาต้นสนที่ลาดันตรงและยาว มาตัดเป็นท่อนให้เท่าๆกัน แล้วเรียงต่อกันเป็นบ้าน หรือเรียกว่า บ้านซุง
- บ้านสมัยใหม่ ในเขตอ่อนมักจะเป็นบ้านที่สร้างด้วยอิฐ คอนกรีต และคอนกรีตเสริมเหล็ก

4.การตั้งถิ่นฐานในเขตหนาว บริเวณตอนเหนือ ของประเทศแคนาดา เกาะกรีนแลนด์ ตอน เหนือของยูเรเชีย

ประชากร บริเวณนี้มักมีการตั้งถิ่นฐานเบาบาง
ประชากรที่พบ เช่น พวกเอสกีโม, แอลป์, ซา
มอย, ซีเรียน, ออสเทียก, ทังกัส, ยาคูท, ลามัท
, คาเรียก, ชุคชี เป็นต้น

การตั้งถิ่นฐาน ลักษณะการสร้างบ้านในเขต
เมืองจะเป็นบ้านสมัยใหม่ ที่สำคัญ คือ ต้องมี
เครื่องปรับอากาศให้มีอุณหภูมิอุ่น ในช่วงฤดู
หนาว วัสดุที่ใช้ในก่อสร้างเป็นประเภท
คอนกรีตฉาผนังหนา ในเขตชนบทการสร้าง
บ้านจะใช้พวกหญ้า ฟาง

ประวัติการตั้งถิ่นฐาน

การตั้งถิ่นฐานในระยะเริ่มแรกเชื่อว่ามีความสัมพันธ์โดยตรงกับการกระจายของชนเผ่าต่างๆ โดยเฉพาะชนกลุ่มเดียวกันจะตั้งถิ่นฐานอยู่รวมกันในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งของโลก โดยคำนึงถึงสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นสำคัญ ทั้งนี้เพื่อการเหมาะสมในการดำรงชีพ โดยเฉพาะกิจกรรมทางเศรษฐกิจขั้นต้น ต่อมาเมื่อเวลาผ่านไปจำนวนผู้อยู่อาศัยเพิ่มมากขึ้นมีการขยายพื้นที่ในการตั้งถิ่นฐาน และเพื่อการประกอบอาชีพมากขึ้น รวมทั้งมีการก่อสร้างสิ่งต่างๆ เพิ่มขึ้นจนทำให้สภาพธรรมชาติเดิมเปลี่ยนไป

ประวัติการตั้งถิ่นฐาน (ต่อ)

การตั้งถิ่นฐานในทวีปยุโรป

1.การตั้งถิ่นฐานในอังกฤษ แบ่งออกเป็น 2 บริเวณ

1.1บริเวณที่ราบทางตะวันออกเฉียงใต้ ลักษณะการตั้งถิ่นฐานจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่มไม่กี่หลังคาเรือนล้อมรอบบริเวณที่โล่งซึ่งเป็นทุ่งหญ้า หมู่บ้านประเภทนี้เรียกว่า Green Village มีสนามหญ้าและทุ่งหญ้าเป็นศูนย์กลางของหมู่บ้าน

1.2 บริเวณสูงทางตะวันตกและทางเหนือ การตั้งถิ่นฐานบริเวณนี้เกิดขึ้นหลังบริเวณที่ราบ โดยมีลักษณะเป็นหมู่บ้านที่กระจาย ทั้งนี้เพราะลักษณะทิวเขาประเทศขรุขระเป็นที่สูง

2. การตั้งถิ่นฐานในเยอรมนี

การตั้งถิ่นฐานในบริเวณนี้จะอยู่รวมกันเป็นกลุ่มโดยมีลักษณะเป็นหมู่บ้านขนาดเล็กประมาณ 5 หลังคาเรือนซึ่งไม่เป็นระเบียบล้อมรอบบริเวณที่โล่ง ซึ่งบริเวณที่โล่งนี้จะป็นศูนย์รวมของหมู่บ้าน จัดเป็นสนามหญ้า โบสถ์ โรงเรียน บ่อน้ำ หมู่บ้านประเภทนี้เรียกว่า Rundling หรือ Runddorf คล้ายกับอังกฤษที่เรียกว่า Green Village

3. การตั้งถิ่นฐานในฝรั่งเศสและเบลเยียม

การตั้งถิ่นฐานบริเวณตอนใต้ของฝรั่งเศสและรอบๆ ทะเลเมดิเตอร์เรเนียนเนื่องจากลักษณะภูมิประเทศเป็นที่สูงกับมีชายฝั่งทะเล ลักษณะการตั้งถิ่นฐานจะเป็นหมู่บ้านขนาดเล็กอยู่บริเวณหุบเขา หรืออาจจะมีการตั้งถิ่นฐานแบบโคดเคียวกระจายออกไปจากหมู่บ้าน หรือจะพบว่ามีการตั้งถิ่นฐานขนาดใหญ่อยู่บริเวณเนินเขาเป็นต้น ส่วนการประกอบอาชีพเป็นการเกษตรเช่นเดียวกับบริเวณอื่นๆ

4. การตั้งถิ่นฐานในเนเธอร์แลนด์

โดยเฉพาะบริเวณตะวันตกของประเทศซึ่งเป็นทะเลมาก่อนประมาณคริสต์ศตวรรษที่ 14 ได้มีการปรับพื้นที่บริเวณที่ทะเลเหล่านี้ให้เป็นพื้นดิน โดยการสร้างเขื่อนแล้วสูบน้ำทะเลออก เพื่อให้เป็นพื้นที่ที่ใช้ประโยชน์ได้ บริเวณพื้นที่นี้เรียกว่า Polder เศรษฐกิจส่วนใหญ่ในเขตนี้คือ การปลูกพืชผักต่างๆและใช้เป็นที่อยู่อาศัยโดยมีลักษณะการตั้งถิ่นฐานตามแนวยาวของถนนและคลอง

การตั้งถิ่นฐานในทวีปอเมริกา

ก่อนที่ชาวยุโรปจะอพยพเข้าไปในทวีปอเมริกาภายหลังที่ คริสโตเฟอร์ โคลัมบัส นักเดินทางชาวสเปนจะค้นพบทวีปอเมริกาใน พ.ศ. 2035 บริเวณนี้มีชนพื้นเมืองคือ พวกมองโกลอยด์ หรือที่เรียกว่า พวกอินเดียน ได้อพยพจากทวีปเอเชียข้ามช่องไวยังบริเวณแอตแลนติก ต่อมาพวกนี้ได้ขยายลงมาทางตอนใต้ของทวีปอเมริกาเข้าไปตั้งถิ่นฐานบริเวณที่โล่งเพื่อทำการเพาะปลูก

การตั้งถิ่นฐานในทวีปเอเชีย

ทวีปเอเชียเป็นทวีปที่มีประชากรประมาณร้อยละ 58 ของประชากรโลก ขณะที่เนื้อที่ร้อยละ 19 ของเนื้อที่โลก จากการที่มีประชากรมากนี้จะปรากฏว่าจำนวนประชากรมากกว่าร้อยละ 75 อาศัยอยู่ในชนบท ดังนั้นลักษณะการตั้งถิ่นฐานในทวีปเอเชียจึงประกอบไปด้วยหมู่บ้านและเมืองขนาดเล็กเป็นจำนวนมากโดยกระจายทั่วไปในพื้นที่การเกษตร สำหรับการตั้งถิ่นฐานในทวีปเอเชียนั้นจะกล่าวเฉพาะบางประเทศดังนี้ คือ

1. การตั้งถิ่นฐานในประเทศไทย

1.1 ภาคกลาง

รูปแบบการตั้งถิ่นฐานในภาคกลางแบ่งการตั้งถิ่นฐานไว้ 3 รูปแบบคือ

1. การตั้งถิ่นฐานแบบกลุ่ม เป็นการตั้งถิ่นฐานที่มักจะปรากฏในบริเวณที่ราบใกล้แม่น้ำ บริเวณแยกของเส้นทางคมนาคม
2. การตั้งถิ่นฐานแบบกระจาย จะพบบริเวณที่มีการทำเกษตรแบบเพิ่มผลผลิต หรือการทำเกษตรแบบเข้มข้น
3. การตั้งถิ่นฐานตามแนวเส้นทางคมนาคม เส้นทางคมนาคมเป็นที่ดึงดูดการตั้งถิ่นฐานของประชากรตั้งแต่อดีต โดยเฉพาะแม่น้ำลำคลอง

1.2 ภาคเหนือ

การตั้งถิ่นฐานตามแนวเส้นทางคมนาคม เป็นการตั้งถิ่นฐานที่พบมากที่สุดโดยเฉพาะบริเวณที่ราบบริเวณคันดินธรรมชาติตามแนวของแม่น้ำปิง และแนวโน้มปัจจุบัน การตั้งถิ่นฐานตามแนวเส้นทางคมนาคมมักปรากฏตามแนวถนนสายใหญ่

อีกรูปแบบหนึ่งคือการตั้งถิ่นฐานแบบกลุ่ม จะปรากฏบริเวณถนนตัดกันบริเวณ โค้งแม่น้ำ และถ้าหุบเขาเป็นแอ่งแผ่นดินขนาดใหญ่ย่อมมีผลทำให้ลักษณะการตั้งถิ่นฐานเป็นหมู่บ้านขนาดใหญ่ด้วย

1.3 ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

รูปแบบการตั้งถิ่นฐานแบ่งเป็น 2 แบบ คือ
-การตั้งถิ่นฐานแบบกลุ่ม จะพบโดยทั่วไป
บริเวณใกล้แหล่งน้ำธรรมชาติ นอกจากนี้ยังพบ
บริเวณรอบๆอ่างเก็บน้ำ บริเวณเนิน บริเวณ
เส้นทางคมนาคม

-การตั้งถิ่นฐานแบบกระจาย มักจะพบอยู่
โดยทั่วไปในพื้นที่การเกษตรซึ่งอยู่ห่างจาก
ชุมชนที่เป็นหมู่บ้าน ตำบล

1.4 ภาคตะวันตก

รูปแบบการตั้งถิ่นฐานแบ่งได้ 2 แบบ คือ

- การตั้งถิ่นฐานแบบกระจาย โดยเฉพาะบริเวณแอ่งที่ราบ บางบริเวณอาจมีบ้านอยู่รวมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ 5-7 หลังคา
- การตั้งถิ่นฐานแบบรวมกลุ่ม มักจะพบในบริเวณที่ราบบริเวณกว้างอยู่ระหว่างภูเขา ที่ราบลุ่มแม่น้ำ โดยเฉพาะบริเวณริมถนน ในภาคตะวันตกมีการปรับปรุงเส้นทางคมนาคมใหม่เพื่อสะดวกในการขนส่งวัตถุดิบ

1.5 ภาควิชาออก

รูปแบบการตั้งถิ่นฐานได้แก่

- การตั้งถิ่นฐานตามแนวเส้นทางคมนาคม ซึ่งบริเวณนี้มักจะอยู่กันอย่างหนาแน่นตามแนวถนน
- การตั้งถิ่นฐานแบบรวมกลุ่ม มักจะพบบริเวณที่เป็นทุ่งนา
- การตั้งถิ่นฐานแบบกระจายในสวนของตนโดยไม่อยู่ใกล้กัน เช่น สวนเงาะทุเรียน

1.6 ภาคใต้

รูปแบบการตั้งถิ่นฐานได้แก่

การตั้งถิ่นฐานแบบกลุ่มที่มีขนาดแตกต่างกันขึ้นอยู่กับตัวแปรอื่นๆเช่น ขนาดของถนน ขนาดของลำคลอง นอกจากนี้ยังอยู่รวมกันเป็นกลุ่มบริเวณที่มีทรัพยากรแร่ธาตุประเภทดีบุก วุลแฟรม ส่วนการตั้งถิ่นฐานตามแนวเส้นทางคมนาคม และการตั้งถิ่นฐานแบบกระจายก็มีลักษณะคล้ายกับภาคอื่นๆ ของประเทศ

2.การตั้งถิ่นฐานในประเทศจีน

การตั้งถิ่นฐานของจีนก่อนที่จะมีการปฏิรูปเป็นระบบคอมมูน บริเวณที่เป็นชนบทในเขตที่สูงทางตอนใน จะมีประชากรอยู่เบาบาง และอยู่กระจายอยู่ในพื้นที่ที่มีการเพาะปลูกอันจำกัด เช่น ในมณฑลเสฉวนลักษณะบ้านส่วนใหญ่จะปลูกเป็นบ้านชั้นเดียวบนลานดินที่อัดแน่น ทางตอนเหนือของจีน นิยมใช้ดินเหนียวที่ตากแห้งทาฝาบ้านเพราะไม่หายาก ส่วนทางใต้ยังใช้ไม้เป็นส่วนประกอบของบ้าน

ตั้งแต่ปีพ.ศ. 2494 เป็นต้นมาจีนได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบการปกครองใหม่ เป็นคอมมิวนิสต์ จึงได้มีการปฏิรูปที่ดินและระบบการเกษตรใหม่ เพื่อให้การใช้ที่ดินเกิดประโยชน์ร่วมกัน ที่ดินถูกโอนเป็นกรรมสิทธิ์ของรัฐในปีพ.ศ. 2501 ได้มีการจัดตั้งระบบคอมมูน เพื่อให้ชาวจีนในชนบทและในเมืองโดยทั่วไปเป็นการทำงานเป็นหมู่คอมมูนแต่ละคอมมูนมีพื้นที่ประมาณ 155 ตารางกิโลเมตร และแบ่งหน่วยออกเป็นกอง และแต่ละกองประกอบด้วยหมู่บ้านเดี่ยวขนาดใหญ่ ลักษณะหมู่บ้าน จะสร้างเป็นบ้านชั้นเดียวเรียงกันตามแนวนอน ในหมู่บ้านจะมีสถานที่ต่างๆเช่น โรงเรียน สถานีนอนามัย ร้านค้าของรัฐ สถานีวิทยุ เป็นต้น

3. การตั้งถิ่นฐานในประเทศญี่ปุ่น

ในชนบทของญี่ปุ่นการตั้งถิ่นฐานจะรวมกันเป็นหมู่บ้านขนาด 10-20 หลังคาเรือนในเขตที่ราบ หรือหุบเขา และแต่ละครอบครัวจะมีพื้นที่การเกษตรของตนเอง โดยรอบหมู่บ้าน ส่วนบริเวณที่สูง บริเวณเชิงเขา หมู่บ้านกระจายกระจาย บางบริเวณเป็นบ้านเดี่ยวโดดสำหรับลักษณะบ้านส่วนมากเป็นบ้านชั้นเดียวติดพื้น ภายในบ้านมีห้อง 2-3 ห้อง ภายในบ้านไม่มีเครื่องตกแต่งมากนัก โดยจะปล่อยให้เป็นที่โล่งมากกว่าเพื่อสามารถใช้ประโยชน์ได้เต็มที่ วัสดุที่ใช้สร้างส่วนมากเป็นวัสดุโปร่งเบา

รูปแบบการตั้งถิ่นฐาน

รูปแบบการตั้งถิ่นฐานในชนบท

การตั้งถิ่นฐานในชนบทส่วนใหญ่ไม่ค่อยมีการวางแผนมาก่อน การตั้งถิ่นฐานมักขึ้นอยู่กับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติและปัจจัยอื่นๆ ทำให้ลักษณะการตั้งถิ่นฐานไม่เป็นระเบียบและก่อให้เกิดปัญหาต่างๆ ได้ในระยะหลัง จึงได้มีการวางแผนการใช้ที่ดินในชนบทโดยเฉพาะเกี่ยวกับการเกษตรเพื่อใช้ที่ดินได้ประโยชน์ทางเศรษฐกิจเต็มที่ ดังนั้นรูปแบบการตั้งถิ่นฐานในชนบทสามารถแบ่งได้ 2 ประเภทคือ

1. การตั้งถิ่นฐานที่ไม่มีการวางแผน ประกอบด้วยรูปแบบที่แตกต่างกัน

1.1 การตั้งถิ่นฐานแบบกลุ่ม หรือการตั้งถิ่นฐานแบบกระจุก

การตั้งถิ่นฐานแบบนี้จะมีความสัมพันธ์กับปัจจัยทางธรรมชาติ หรือปัจจัยทางกายภาพ

1.2 การตั้งถิ่นฐานแบบกระจาย

เป็นการตั้งถิ่นฐานที่บ้านเรือน ทุ่งฉาง คอกสัตว์ โรงเก็บเครื่องมือต่างๆของเกษตรกรตั้งอยู่ในเขตพื้นที่การเกษตรของตนหรืออาจเรียกว่าการกระจายในลักษณะโคกเดี่ยว

1.3 การตั้งถิ่นฐานแบบสุ่ม(Random Settlement)

เป็นลักษณะการตั้งถิ่นฐานในพื้นที่การเกษตรที่มีลักษณะเป็นกลุ่มและกระจายแบบ โคดเคียวสลับกัน

1.4 การตั้งถิ่นฐานตามแนวเส้นทางคมนาคม

การตั้งถิ่นฐานประเภทนี้จะปรากฏในบริเวณที่ราบเป็นส่วนใหญ่ ลักษณะการตั้งบ้านเรือนจะเป็นแนวยาวตามเส้นทางคมนาคมที่สะดวก โดยอาจจะตั้งอยู่เป็นกลุ่มติดต่อกันในที่ที่เป็นเขตชุมชนการค้าหรือทางแยกตามเส้นทางคมนาคม

2. การตั้งถิ่นฐานที่มีการวางแผน เป็นการตั้งถิ่นฐานเพื่อให้เป็นไปอย่างเหมาะสม และเกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากที่สุด

2.1 การตั้งถิ่นฐานกลางพื้นที่การเกษตร
เป็นหมู่บ้านที่จัดตั้งขึ้นเพื่อความสะดวกในการประกอบอาชีพทางการเกษตร

2.2 การตั้งถิ่นฐานบริเวณสี่แยกเส้นทางคมนาคม

การตั้งถิ่นฐานประเภทนี้ ทำให้เกษตรกรบริเวณที่อยู่สี่แยกตัดกันมีความสัมพันธ์ใกล้ชิด และการบริการสาธารณูปโภครัฐจัดให้เป็นไปได้สะดวกขึ้น

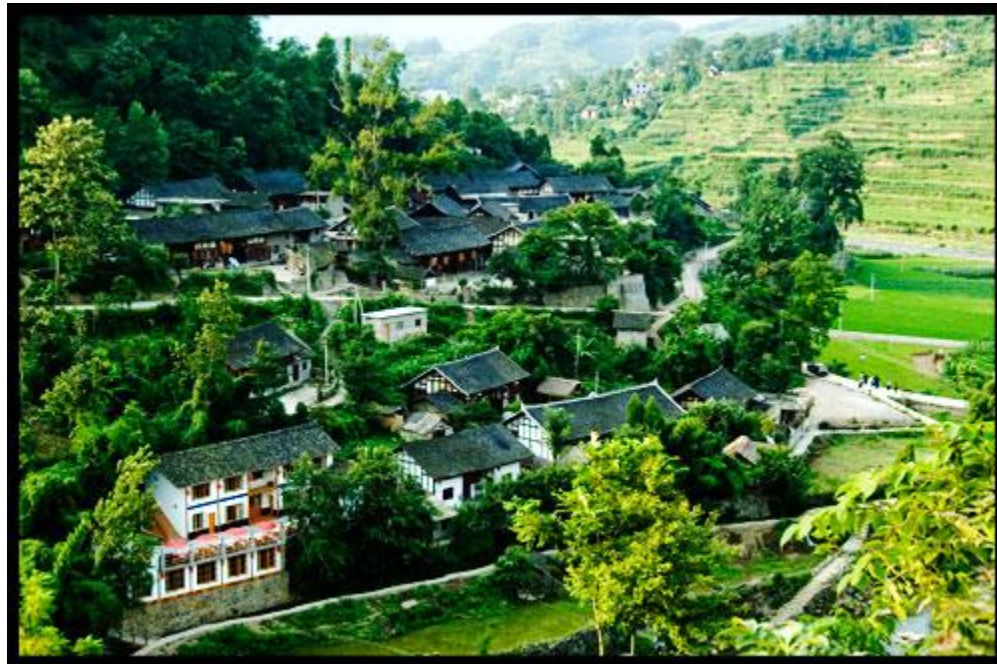
2.3 การตั้งถิ่นฐานบริเวณเส้นทางคมนาคม

การตั้งถิ่นฐานบริเวณนี้จะเห็นว่าบ้านเรือนจะอยู่สองฝั่งของถนน

2.4 การตั้งถิ่นฐานเป็นรูปวงกลม เป็นการตั้งถิ่นฐานที่จัดให้มีศูนย์กลางของหมู่บ้านเป็นรูปวงกลมอยู่ตรงกลางพื้นที่

2.5 การตั้งถิ่นฐานแบบชุมชนใหญ่ เป็นการตั้งถิ่นฐานที่กำหนดให้ชุมชนใหญ่แห่งหนึ่งให้บริการแก่หมู่บ้านการเกษตรที่อยู่โดยรอบประมาณ 4-8 หมู่บ้าน โดยมีหมู่บ้านการเกษตรเหล่านี้จะมีการวางแผนการใช้ที่ดิน

รูปแบบการตั้งถิ่นฐานในเมือง

แบ่งออกเป็น 2 รูปแบบดังนี้คือ

1. การตั้งถิ่นฐานที่ไม่มีการวางแผน

เป็นรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของเมืองทั่วไปในปัจจุบัน ที่มีลักษณะการสร้างที่ไม่ได้มีการวางแผนมาก่อน การตั้งถิ่นฐานที่ไม่มีการวางแผนล่วงหน้า ดังนั้นจะเห็นได้ว่าเมืองใหญ่หลายเมืองของโลกมีประชากรอาศัยอยู่อย่างแออัด สกปรก ไม่มีความเป็นระเบียบ ปัญหาเกี่ยวกับมลพิษต่างๆ

2. การตั้งถิ่นฐานที่มีการวางแผน

เป็นการตั้งถิ่นฐานที่มีขึ้นในภายหลัง โดยเริ่มมีการวางแผนการใช้ที่ดิน ทั้งนี้เพราะประชากรเพิ่มขึ้นทุกปี การขยายพื้นที่จึงมีความจำเป็น ดังนั้น การสร้างเมืองในระยะหลังหรือการขยายพื้นที่บางส่วนในเขตเมืองมักจะมีการวางแผนหรือกำหนดผังแม่บทเกี่ยวกับการใช้พื้นที่ในแต่ละบริเวณเพื่อเป็นการขยายเมืองในอนาคต สำหรับรูปแบบการตั้งถิ่นฐานของเมืองที่มีการวางแผนแบ่งได้ดังนี้คือ

2.1 การตั้งถิ่นฐานแบบวงกลม หรืออาจเรียกการตั้งถิ่นฐานแบบนี้ว่าการตั้งถิ่นฐานแบบไฮแมงมุม

เป็นการกำหนดบริเวณศูนย์กลางของเมืองที่ประกอบธุรกิจการค้า พิพธิภัณฑ์ ธุรกิจการเงิน สถานบันเทิงต่างๆให้เป็นวงกลมอยู่ใจกลางเมือง และมีการสร้างถนนสายหลักเป็นเส้นตรงจากศูนย์กลางของเมืองเป็นรัศมีออกไปทุกทิศทาง

2.2 การตั้งถิ่นฐานแบบกริดหรือแบบตารางสี่เหลี่ยม

การตั้งถิ่นฐานแบบนี้เป็นการวางแผนผังเมืองโดยใช้ถนนเป็นแนวตัดกันเพื่อให้เกิดพื้นที่ตารางรูปสี่เหลี่ยม ผังเมืองจะมีลักษณะเป็นตอนหรือเป็นส่วน(Block) ซึ่งสะดวกในการปกครองและเพื่อประกอบกิจกรรมทางเศรษฐกิจ เช่น ใช้เป็นย่านการค้า ลักษณะการวางแผนผังเมืองแบบนี้ สามารถที่จะจัดให้รับลมและแสงอาทิตย์ได้เต็มที่ตลอดแนวถนน แต่มักจะมีปัญหาในด้านการคมนาคมจากใจกลางเมืองที่จะติดต่อกับบริเวณรอบนอก

2.3 การตั้งถิ่นฐานตามแนวยาวของ เส้นทางคมนาคม (Linear Town)

เป็นลักษณะการวางแผนผังของเมืองขนาดเล็ก กำหนดให้การใช้ที่ดินเป็นรูปสี่เหลี่ยมมุมฉากและจะมีถนนสายเล็กเป็นแนวแบ่งการตั้งถิ่นฐานทั้งหมดอยู่ในระยะห่างจากทางรถไฟ หรือถนนสายหลักที่เป็นธุรกิจ (Busy Road) ประมาณ 2 กิโลเมตร และการสร้างเป็นแนวยาวตามถนนเป็นระยะทาง 10 กิโลเมตร

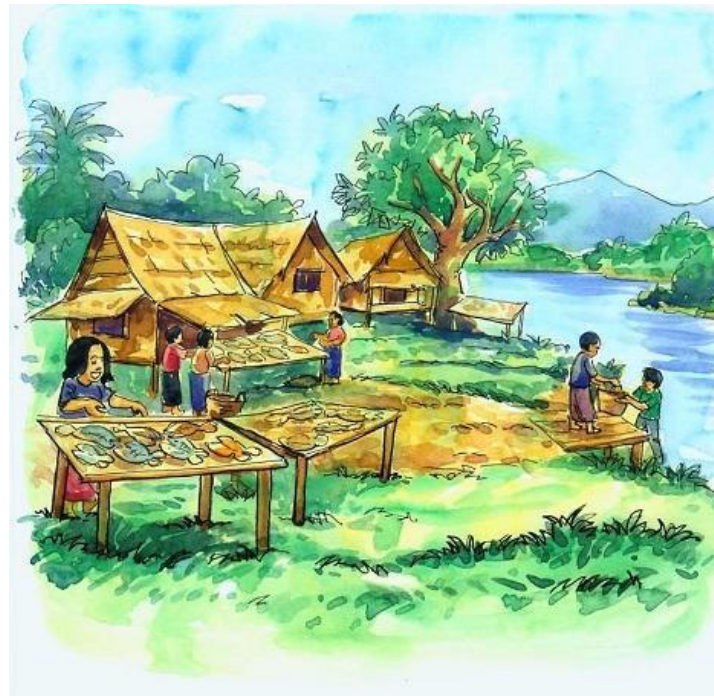
ประชากรกับขนาดของการตั้งถิ่นฐาน

เป็นการแบ่งขนาดของการตั้งถิ่นฐานทั้งที่เป็นชนบทและเมือง โดยคำนึงถึงจำนวนประชากรเป็นหลัก รองลงมาคือโครงสร้างทางหน้าที่ของบริเวณนั้นๆ ซึ่งแบ่งได้ดังต่อไปนี้

1. Isolated Farmstead หรือ **Isolated Settlement** คือ บ้านแบบโดดเดี่ยว มักพบในบริเวณที่เป็นแหล่งเกษตรกรรม เป็นการสร้างที่อยู่อาศัยในพื้นที่เกษตรของตนเองโดยไม่อยู่รวมกันเป็นกลุ่ม

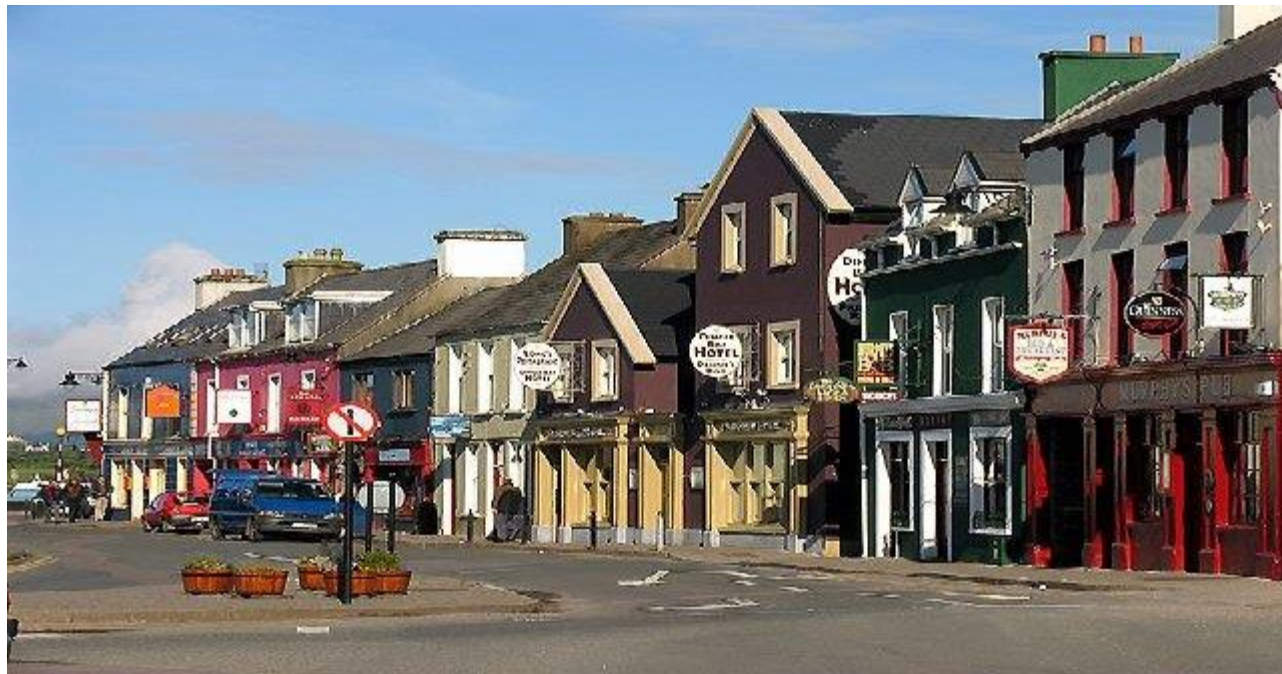
2.Hamlet คือ กลุ่มบ้านหรือหมู่บ้านเล็กๆในประเทศไทย หมายถึง “หมู่บ้าน” ทั่วๆไปซึ่งอาจมีการตั้งถิ่นฐานเพียง 3-5 หลังคาเรือน ไปจนถึง 30 หลังคาเรือน มีจำนวนประชากรระหว่าง 20-150 คน ส่วนใหญ่มีอาชีพหลักทางการเกษตร มีศูนย์กลางในการให้บริการที่ไม่ใหญ่มาก โดยจะเป็นร้านค้าขนาดเล็กมีจำนวนไม่เกิน 10 ร้าน และจะเป็นร้านที่ขายของที่จำเป็นต่อชีวิตประจำวัน

3.Village คือ หมู่บ้าน ซึ่งตรงกับคำว่า “ตำบล” ในประเทศไทย เป็นบริเวณที่มีจำนวนประชากรอยู่ระหว่าง 150-1,000 คน ลักษณะการตั้งถิ่นฐาน อาจจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่มหนาแน่น หรืออยู่แบบกระจัดกระจายห่างกันออกไป เป็นบริเวณกว้าง ส่วนใหญ่จะมีศูนย์กลาง เช่น โบสถ์ โรงเรียน บ่อน้ำสาธารณะ ศูนย์กลางการค้าหรือตลาดที่ให้บริการสินค้า ได้แก่ ร้านชา บาร์ โรงแรม อาชีพ ส่วนใหญ่ คือ ด้านเกษตร การขุดพลอย ป่าไม้ ประมง หัตถกรรม หรือขายของให้นักท่องเที่ยว

4.Town คือ เมืองขนาดเล็ก เป็นบริเวณที่มีประชากรอยู่ระหว่าง 1,000-15,000 คน ภายในเมืองประกอบด้วยร้านค้าและสถานบริการต่างๆมากมาย นอกจากนี้ยังมีบริการสินค้าเฉพาะอย่างขึ้น เช่น คลินิกแพทย์ ร้านซักแห้ง ร้านเฟอร์นิเจอร์ ธนาคาร เป็นต้น ส่วนประชากรที่ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณนี้มักประกอบอาชีพนอกเหนือจากเกษตร เช่น การค้า การบริการต่างๆ อุตสาหกรรม เพื่อให้บริการแก่ประชาชนรอบนอก

สรุป

การตั้งถิ่นฐาน เป็นการสร้างที่อยู่อาศัยของมนุษย์จะมี
ลักษณะที่แตกต่างกันออกไปตามลักษณะ
สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เพื่อความเหมาะสมใน
การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ โดยการอาศัย
ปัจจัยต่างๆ

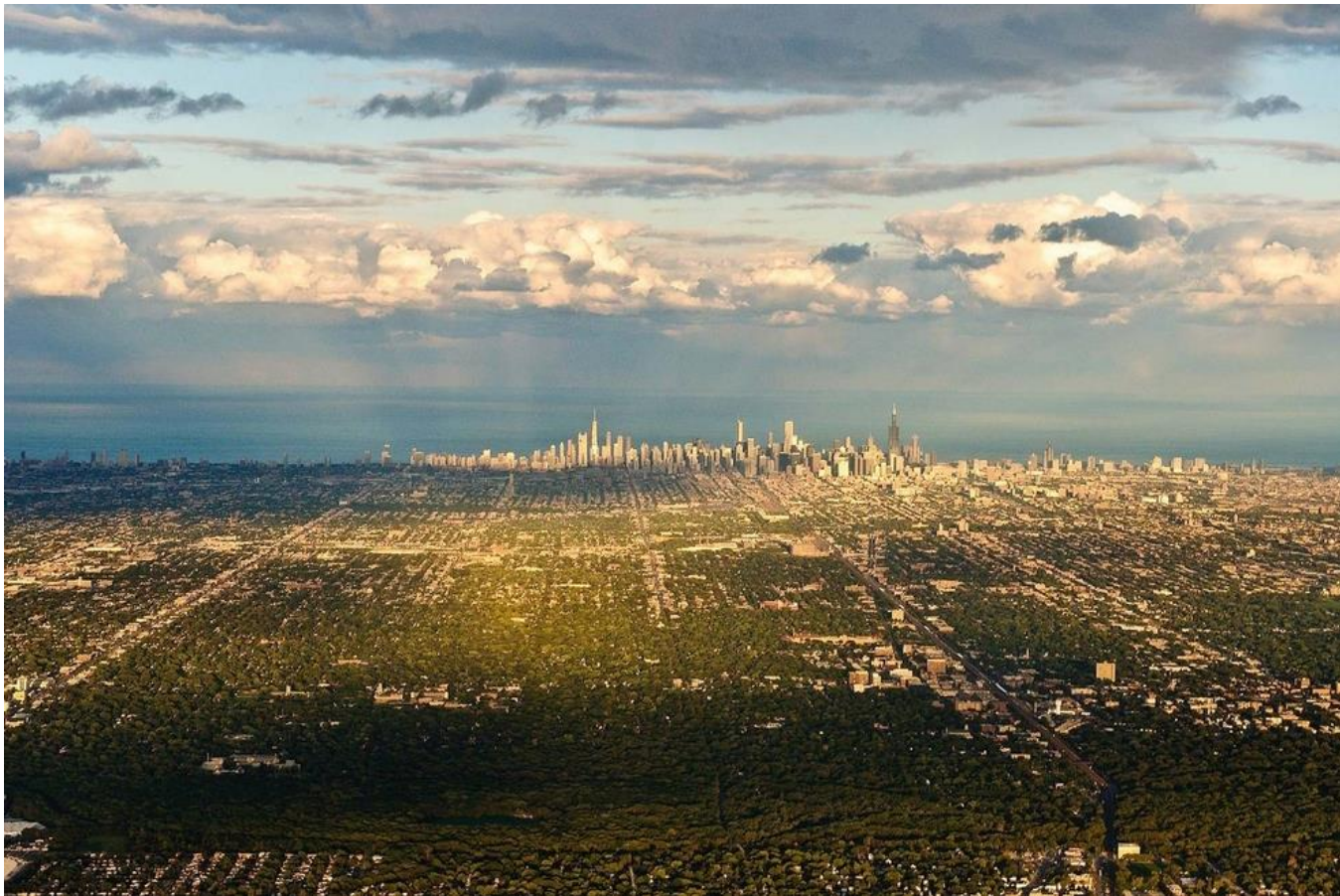
New York City, N.Y.

นครนิวยอร์ก เมืองที่เป็นต้นกำเนิดตึกระฟ้า และโดดเด่นด้วยสวนสาธารณะ
ขนาดใหญ่ใจกลางเมือง

Dubai, United Arab Emirates

นครดูไบ จากหมู่บ้านชาวประมงกลางทะเลทรายริมอ่าวเปอร์เซีย ที่พัฒนาจนกลายเป็น
มหานครระดับโลก เมือง ที่ให้นิยามคำว่า เงินสามารถบรรดาทุกสิ่ง

นครชิคาโก รัฐอิลลินอยส์ เป็นอีกเมืองหนึ่งที่เต็มไปด้วยตึก
ระฟ้าและผังเมืองแบบตารางบนภูมิประเทศที่เหมาะสมริม
ทะเลสาบมิชิแกน

Nördlingen, Germany

เมืองนอร์ดลิ่งเกิน ประเทศเยอรมนี เมืองมรดกโลกที่แสดงถึงผังเมืองและ
ชุมชนเมืองจากยุคกลางที่ได้รับการอนุรักษ์เป็นอย่างดี

Sydney, Australia

นครซิดนีย์ เมืองท่าริมชายฝั่งของออสเตรเลีย เมืองที่เต็มไปด้วยสวนสาธารณะ สถาปัตยกรรมอันโดดเด่นของโอเปร่าเฮาส์และภูมิทัศน์ที่สวยงามริมอ่าวซิดนีย์ทำให้เมืองนี้เป็นหนึ่งในแหล่งมรดกโลก

นครซีแอตเทิล เป็นอีกเมืองหนึ่งที่ตั้งอยู่ในเงาของภูเขาไฟ

Bern, Switzerland

กรุงเบิร์น เมืองหลวงของประเทศสวิตเซอร์แลนด์ เขตเมืองเก่าของกรุงเบิร์น ตั้งอยู่ในโค้งแม่น้ำ
ที่ในอดีตทำหน้าที่เป็นปราการป้องกันข้าศึก ปัจจุบันเขตเมืองเก่าของกรุงเบิร์นได้รับการ
ประกาศให้เป็นหนึ่งในแหล่งมรดกโลก

Mount Reinebringen, Norway

ภูเขารैनบริงเกน ประเทศนอร์เวย์ ภูมิประเทศแบบฟยอร์ดที่
เกิดจากธารน้ำแข็งในยุคน้ำแข็งทำให้เกิดเป็นภูมิประเทศที่

สวยงาม

Giza, Egypt

ปิรามิดแห่งกิซ่า ประเทศ
อียิปต์ หนึ่งในสิ่งมหัศจรรย์
ของโลกยุคโบราณ ปิรามิดทั้ง
สามแห่งเรียงกันเป็น
เส้นตรง แทนดาวทั้งสามดวง
ในกลุ่มดาวนายพราน หรือ
กลุ่มดาวไถ

www.satimagingcorp.com

QuickBird Satellite Sensor, February 2002
© 2007 - DigitalGlobe All rights reserved

Vatican City

นครวาติกัน ประเทศที่เล็ก
ที่สุดในโลก ศูนย์กลางของ
คริสตจักรคาทอลิก ในภาพ
จะเห็นโบสถ์เซนต์ปีเตอร์
และถนนที่เชื่อมไปยังป้อม
ปราการเซนต์แอนเจโล ซึ่ง
เป็นป้อมปราการรูปดาวที่ยุค
หนึ่งได้รับความนิยมอย่าง
แพร่หลายในยุโรป

Vancouver

นครแวนคูเวอร์ เมืองท่าริมชายฝั่งแปซิฟิกของประเทศแคนาดา

Shanghai

มหานครเซี่ยงไฮ้ เมืองชั้นนำทางด้านเศรษฐกิจของจีนที่เติบโตอย่างรวดเร็วและเต็มไปด้วย
ตึกระฟ้าและคอนกรีตก่อสร้าง

Amsterdam

กรุงอัมสเตอร์ดัมส์ เมืองหลวงของประเทศเนเธอร์แลนด์ เมืองนี้อยู่ต่ำกว่าระดับน้ำทะเล ดังนั้นวิศวกรชาวดัตช์ในสมัยก่อนจึงได้ขุดคลองเพื่อระบายน้ำ และเป็นเส้นทางคมนาคม บ้านเรือนริมคลองในเมืองเก่าของกรุงอัมสเตอร์ดัมส์ได้รับการยกย่องให้เป็นมรดกโลก และได้รับการขนานนามว่าเวนิสแห่งยุโรปเหนือ

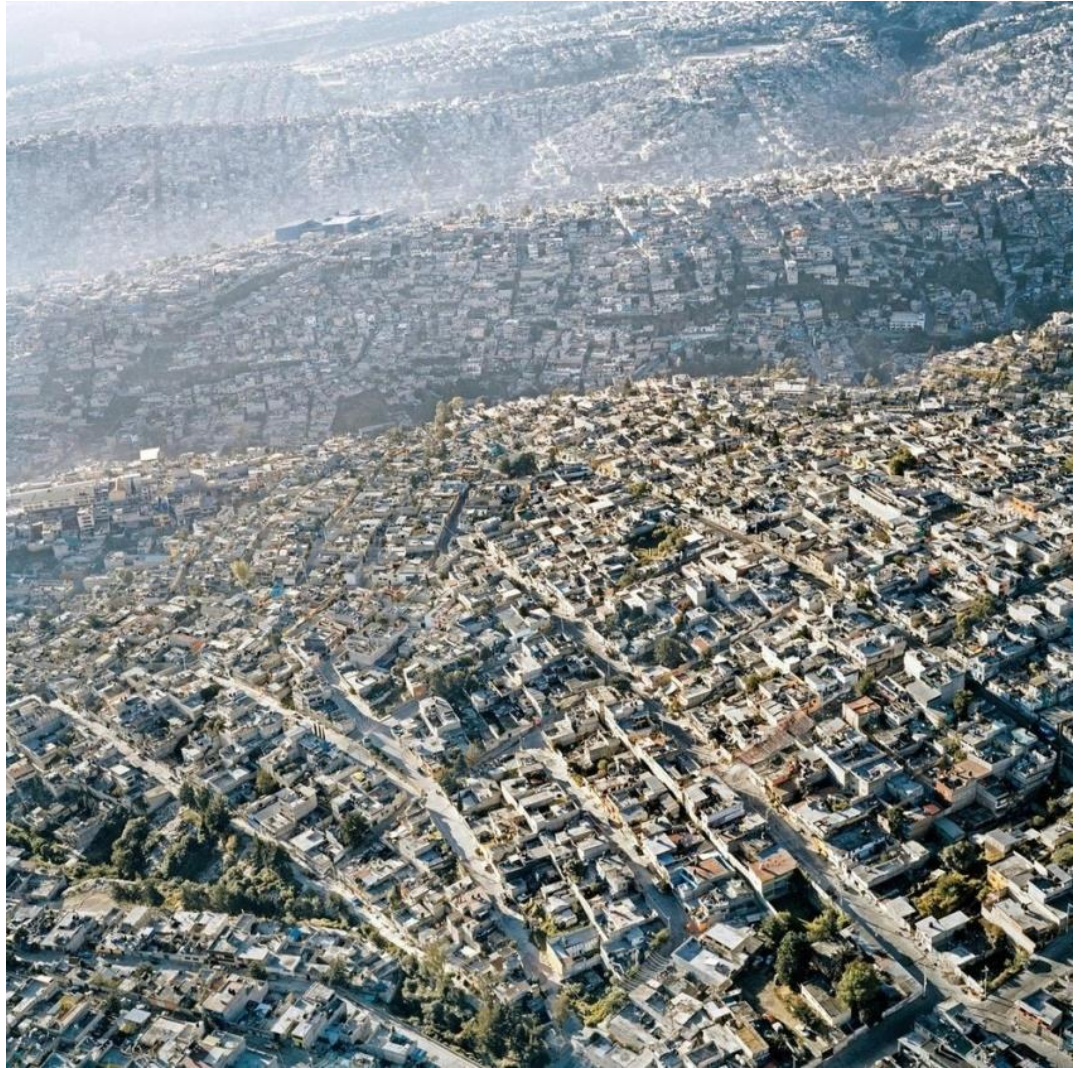

Bac Son Valley, Vietnam

หุบเขาบั๊กซอน ทางตอนเหนือของเวียดนาม เป็นหนึ่งในภูมิประเทศแบบคาสท์ ที่เกิดจาก
ภูเขาหินปูนที่สึกกร่อน ผสมผสานกับนาข้าวทำให้เกิดเป็นภูมิประเทศที่สวยงาม

Mexico City

กรุงเม็กซิโก ซิตี้ เมืองหลวง
ของประเทศเม็กซิโก เมืองที่มี
ประชากรต่อพื้นที่มากที่สุดในโลก ทำให้ทุกตารางนิ้วของเมือง
นี้เต็มไปด้วยที่พักอาศัย

Venice

นครเวนิส ประเทศอิตาลี เมืองที่มีชื่อเสียงไปทั่วโลก ตัวเมืองตั้งอยู่บนเกาะกลางลาгуนาในทะเลเอเดรียติก
เชื่อมกันด้วยคลองมากมายซึ่งเป็นเส้นทางหลักในการคมนาคม

กรุงเอเธนส์ ประเทศกรีซ เมืองนี้เป็นตัวอย่างซึ่งแสดงถึงการตั้งถิ่นฐานในยุคโบราณ ที่มีภูเขาเป็นศูนย์กลางเมืองซึ่งแสดงถึงอำนาจและความศักดิ์สิทธิ์ของเทพเจ้า ภูเขากลางเมืองเอเธนส์เป็นที่ตั้งของมหาวิหารพาร์เธนอน และวิหารอีกหลายแห่ง อันเป็นสถานที่กำเนิดประชาธิปไตย

เขตชานเมืองของรัฐฟลอริดา จากภาพแสดงให้เห็นถึงรูปแบบการอยู่อาศัยในเขตชานเมืองของสหรัฐอเมริกาซึ่งใช้รถยนต์เป็นหลัก

นครซานฟรานซิสโก เมืองสำคัญทางชายฝั่งตะวันตกของสหรัฐอเมริกา